

СТАНОВИЩЕ

на доц. д-р Миряна Янакиева

за трудовете на гл. ас. Дария Светлозарова Карапеткова,

представени в конкурса за заемане на научната длъжност „доцент“

по 2.1. филология (теория и практика на превода – италиански език)

От 2000 г. насам гл. ас. Дария Карапеткова е щатен преподавател по съвременен италиански език в специалност „Италианска филология“ на катедра „Романистика“ във Факултета по класически и нови филологии на СУ „Св. Климент Охридски“. Специализирала е в областта на превода в различни италиански университети. Професионалната ѝ биография на успешен и уважаван университетски преподавател е обогатена и от нейния разнообразен опит в практиката както на устния, така и на писмения превод. В същото време, нейната дисертация, защитена през 2012 г., както и съществена част от научните ѝ публикации свидетелстват за задълбочените ѝ интереси и познания в полето на съвременната теория на превода – поле, което, в духа на една наложила се поне от няколко десетилетия насам тенденция, се очерта като силно интердисциплинарно, изискващо сериозна компетентност не само в сферата на лингвистиката, но и на философията, културологията, литературната теория и мн. др. Споменатата дисертация на тема „Преводът – езикови и културни трансформации. Италия – България: литературният дискурс от Освобождението до края на 80-те години на XX век“, издадена като книга под остроумното заглавие „Ботуша в българската литературна мода“, показва по недвусмислен начин изявено теоретичната нагласа на филологическото и изобщо на хуманитаристичното мислене на Дария Карапеткова, нейният усет към най-актуалното в интересувашата я проблематика, умението да открива близки и далечни връзки между различни страни на изследваните явления. За степента, в която тази книга беше забелязана и оценена от филологическата общност, свидетелства и сериозният брой публикувани рецензии за нея, справката за които се намира сред образцово подготвената документация, съпътстваща участието на кандидатката в настоящия конкурс.

За всичките години на дейността си като университетски преподавател тя е осъществила значителен брой публикации като автор и преводач, а за конкурса

представя дванадесет от тях, една монография и единадесет статии, печатани от 2012 г. насам в престижни сборници и периодични издания.

Монографията „За ргевода“ (С.: Колибри, 2016) е на книжния пазар само от няколко месеца, но за този кратък период тя предизвика осезаем отзвук. Има всички основания да се очаква интересът към нея да нараства, както от страна на преводачи и теоретици на превода, така и на най-широк кръг специалисти филолози и изобщо читатели, изкушени от въпросите на езика и межкултурното общуване, немислимо без посредничеството на превода. Едно от редицата безспорни постижения на авторката е, че е съумяла ясно да очертае „границите на една безгранична тема“, както самата тя се изразява в заглавието на уводната част на своята книга. Темата за превода и съпътстващите го проблеми от езиково, социално, културно и етично естество наистина е неизчерпаема. Изследването на Дария Карапеткова обаче успява да положи феномена превод в ясни и видими очертания, да зададе надеждни опори, позволяващи той да бъде мислен, изучаван, проумяван и практикуван по най-добрия, в смисъл на най-съответстващия на днешните реалности начин.

Две са главните цели на разглеждания труд: 1) да бъдат популяризирани идеите и трудовете на една авторитетна редица имена от италианската традиция в преводознанието, и 2) да се потърсят и открият точките на приобщаване между италианската и българската теоретична мисъл в областта на превода. Втората от тези цели е не само изпълнена, но и надхвърлена, защото разискваните в отделните глави проблеми засягат на практика всички най-съществени аспекти на преводаческия труд като процес и като резултат, както и на общественото и културно битие на преводните текстове. Тук е важно да се подчертае също така, че вниманието на авторката не се ограничава до проблемите на превода на художествени текстове, а със задълбочено познаване и фина наблюдателност анализира съвременните предизвикателства към преводаческата компетентност на най-разнообразни социални и стилови равнища.

Дария Карапеткова полага превода – и като процес, и като резултат – в дълга редица от отношения. Например, спрямо световната литература, регистъра, реалиите, възрастта на текста, езика на бюрокрацията, диалекта, обучението и мн. др. Сериозният въпрос за влиянието на политическата конюнктура, която в определени исторически периоди налага отпечатъка си върху избора какво и как да се превежда е обсъден в отделна глава, посветена на превода и езиковите принуди на фашизма. В същото време, такива дребни наглед въпроси, засягащи конкретно преводите между италиански и български, но и не само, като мястото на фамилното име или препоръчваните да се

избягват повторение и деепричастие, също са намерили подобаващото си място в концепцията на труда и са разгледани по начин, който убеждава, че няма маловажни проблеми, когато става дума за превод.

Разглежданото изследване се откроява и със сполучливата си реторика, елемент от която са умело подбраните епиграфи към всяка от частите, както и самата подредба на отделните части, подчинена на логиката от най-едрото, най-глобалното, какъвто е въпросът за отношението на превода към понятието „световна литература“ да се върви към по-конкретни и частни аспекти на преводаческата дейност.

В рамките на настоящото становище държа да спомена още два момента от разглежданата монография. Първият се отнася до понятието „гладък превод“, което авторката проблематизира, за да навлезе през него в противоречивата сфера на въпроса за позволено и непозволено, допустимо и недопустимо при превода, за трудната и деликатна работа на редактора, а също така за степента, в която преводните текстове влияят – за добро или за лошо – на езика, на който са превеждани. Вторият момент засяга темата за мястото на обучението по превод и на практикуването на превод в образованието на бъдещия филолог. От съществено значение е поставянето на въпроса за съотношението между теория и практика в този вид обучение в контекста на една вече доста отдавна започнала и засега нестихваща световно тенденция към омаловажавана на теоретичното мислене и познание. Без колебание се присъединявам към констатацията на авторката, че „подценяването на нуждата от теоретични познания е в основата на серията от преводачески злополуки в много заглавия, публикувани през последните години.“

Що се отнася до методологията на изследване, тя е широко интердисциплинарна. Както самата Дария Карапеткова посочва в авторската справка за приносния характер на трудовете, с които се представя на настоящия конкурс, нейната книга „За превода“ съчетава теоретични и практически аспекти и ползва методи от литературознанието, преводознанието, лингвистиката, медиазнанието, рекламната индустрия. Присъединявам се и към нейната самооценка, че трудът ѝ може да служи като учебник по теория и практика на превода, както и да бъде от полза на всички, които се интересуват теоретично или практически от проблемите на превода, без да е задължително те да бъдат италианисти.

Останалите публикации, с които Дария Карапеткова се явява на конкурса за доцент, в една или друга степен също са свързани с основния набор от проблеми, разработени в обсъдената по-горе монография. Избирателно и сбито представени, на

преден план изпъкват проблемите за въздействието на преводните текстове върху оригиналната езикова продукция, мястото на преводознанието в контекста на по-обширната област на съвременното сравнително литературознание, за влиянието на идеологическите фактори и на цензурата върху преводаческата практика и др.

Освен с актуалността и сериозността на своята проблематика, научните съчинения на Дария Карапеткова се отличават и със своя жив и привлекателен изказ, ясната постройка и изобщо всички така важни белези на грижа и внимание към читателя, на когото научното писане в полето на съвременната българска хуманитаристика все още е до голяма степен длъжник.

В настоящото становище не бих подминала и преподавателските успехи на кандидатката. Ще се огранича до споменаването само на един пример, взет от част от нейната работа, върху която имам личен поглед. Става дума за дългогодишното ѝ участие в магистърската програма „Преводач-редактор“, за чиято успешност тя има подчертан принос.

Длъжна съм да отбележа също така изрядно поднесената документация, свързана с конкурса.

В заключение, като вземам под внимание безспорните изследователски и преподавателски качества на Дария Карапеткова и нейната богата и разностранна дейност, убедено ще гласувам за това тя да заеме академичната длъжност „доцент“ по направление по 2.1. филология (теория и практика на превода – италиански език)

Миряна Янакиева